OLIY TA'LIM TIZIMIDA BO'LAJAK O'QITUVCHI-MURABBIYLARINING KASBIY TAYYORGARLIGI

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq Davlat Universiteti
Allanazarova Amangul Bekmurat qizi

ANNOTATSIYA

Jamiyatning rivojlanish darajasi ta'lim sifati darajasini belgilaydi, bu bevosita o'qituvchilarning malakasiga bog'liq. Oliy ta'lim muassasalarida kasbiy tayyorgarlik bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchisini tarbiyalash jarayonidagi eng muhim bosqichdir, chunki oliy ta'lim muassasalari (keyingi o'rinlarda universitet) bo'lajak mutaxassis o'qituvchining kasbiy faoliyatini boshlashdan oldingi oxirgi bosqich hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Kompetensiya, kasbiy mahorat, jismoniy tayyorgarlik, o'qituvchi, jismoniy madaniyat, mutaxassis, pedagogik ta'lim sifat.

АННОТАЦИЯ

Уровень развития общества определяет уровень качества образования, который напрямую зависит от квалификации педагогов. Профессиональная подготовка в высших учебных заведениях является важнейшим этапом в процессе подготовки будущего учителя физической культуры, так как высшие учебные заведения (далее - вузы) являются последним этапом перед началом профессиональной карьеры педагога.

Ключевые слова: Компетентность, профессиональные качества, физическая культура, учитель, физическая культура, специалист, качество педагогического образования.

ANNOTATION

The level of development of a society determines the level of quality of education, which directly depends on the qualifications of teachers. Vocational training in higher education institutions is the most important stage in the process of training a future physical education teacher, as higher education institutions (hereinafter referred to as the university) are the last stage before starting a professional teacher's career.

Keywords: Competence, professional skills, physical training, teacher, physical culture, specialist, quality of pedagogical education

Davlatning o'sishi jamiyat hayotining barcha sohalarining rivojlanishini belgilaydi. Bu jarayonda ta'lim alohida o'rin tutadi, uning darajasi o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi sifatiga bog'liq. Yosh avlod shaxsini

shakllantirishda ta'limning har bir yo'nalishining hissasi katta. Jismoniy madaniyat inson hayotida alohida o'rin tutadi. Rivojlanayotgan yangi jismoniy madaniyat tizimi oliy pedagogik ta'lim tizimida jismoniy tarbiya o'qituvchilarini tayyorlashga tegishli o'zgarishlar kiritish zaruriyatini ta'minlaydi. Bu yangi ta'lim standarti mazmuni, yangi o'quv reja va dasturlari, uch yillik o'qishga o'tish, bo'lajak mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini oshirish yo'llarini izlashda o'z ifodasini topdi.

Tadqiqotning maqsadi oliy ta'lim yo'nalishidagi jismoniy tarbiya va sport yo'nalishidagi o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini tahlil qilish hamda bo'lajak o'qituvchilarning ta'lim sifatini oshirish yo'llarini izlashdan iborat.

Tadqiqot maqsadiga erishish kasbiy faoliyatni didaktik modellashtirish usullarini qo'llashga asoslangan "jismoniy madaniyat" yo'nalishi bo'yicha ta'lim sohasini takomillashtirishni nazarda tutadi.

"Oliy pedagogik ta'lim tizimida o'qituvchilarning umumiy pedagogik tayyorgarligi" va "O'qituvchilarni qayta tayyorlash va ularni malakasini oshirish" borasidagi maqolalar mualliflari O.A.Abdulina hamda N.N.Zagryaznina ham mutaxassislar tayyorlashdagi asosiy muammolar o'quvchilarning shaxsiy fazilatlari bilan kasb talablari o'rtasidagi nomuvofiqlik, deb hisoblaydilar. Bu esa bo'lajak malakali o'qituvchi hissiy jihatdan barqaror, muvozanatli asab tizimiga ega bo'lishi va ijtimoiy jasorat va faollik kabi fazilatlarga ega bo'lishi kerak. [1-2].

Oliy ta'lim tizimida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini tayyorlash ularning kasbiy tayyorgarligini har tomonlama ta'minlashni, kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan bilim, ko'nikma va ko'nikmalarni samarali shakllantirishni ta'minlaydi, buning yordamida bo'lajak mutaxassislar o'z kelajagi sohasida kasbiy faoliyat va amaliy ko'nikmalarga ega bo'ladilar. A. G. Prolivayev o'zining "Pedagogika oliy o'quv yurtida jismoniy tarbiya o'qituvchilari tayyorlash tizimini takomillashtirish" nomli maqolasida jismoniy madaniyat sohasida bo'lajak mutaxassislarni tayyorlash muammolarini tahlil qiladi. Muallifning fikricha, bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashdagi muhim muammolardan biri nazariylashtirishning kuchayishi va amaliyotning etishmasligidir. Muallif shunday yozadi: "...pedagogika oliy o'quv yurtlarining bitiruvchilari nazariy bilimlarning mustahkamligiga ega bo'lib, uni maktabning kundalik faoliyatiga joriy eta olmaydilar..." [3].

L.V.Gryzlovaning maqolasi nomidagi Mordoviya davlat pedagogika instituti misolida oliy ta'limni modernizatsiya qilish sharoitida jismoniy tarbiya va sport sohasida o'qituvchilarni tayyorlashning dolzarb masalalariga bag'ishlangan bo'lib unda jismoniy tarbiya va sport sohasidagi kadrlar tarkibini tahlil qilish va u faoliyatni takomillashtirish yo'nalishida ilmiy izlanish olib borgan [4].

Ta'kidlash joizki, oliy ta'limni takomillashtirish yo'nalishlaridan biri qonunchilik sohasidagi o'zgarishlar bilan bog'liq. Yangi o'zgarishlar talabalarning kelajakdagi kasbiga nisbatan amaliy faoliyatining yangi yo'nalishlari bilan birga keladi. Ushbu muammoni hal qilishning samarali usullaridan biri innovatsion texnologiyalarni joriy etishdir.

Kadrlar tayyorlashda amaliy faoliyatni ta'lim jarayonida qo'llash muhim rol o'ynaydi. Mutaxassis amaliy ko'nikmalarni, hatto eng oddiy darajada ham qanchalik tez egallashni boshlasa, uning kasbiy tayyorgarligi va malakasini oshirish imkoniyati shunchalik ko'p bo'ladi. Shaxsiy qobiliyatlar faqat tajriba va amaliyot orqali shakllanadi va amalga oshiriladi. Amaliy faoliyatni amalga oshirish ishbilarmonlik o'yinlari yordamida amalga oshirilishi mumkin, undan pedagogika oliy o'quv yurtida asosiy texnologik vosita sifatida o'quv-amaliy mashg'ulotlarda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi jarayonida foydalanish mumkin. Ishbilarmonlik o'yini - bu vaziyatni mutaxassisning professional faoliyatiga imkon qadar yaqinlashtirish mumkin bo'lgan usul hisoblanadi. Bu bo'lajak mutaxassislarning o'quv va amaliy, taqlid va tayyorgarlik faoliyati bo'lib, o'yindan amaliy faoliyatga o'tish bosqichidir. Didaktik o'yin - bo'lajak o'qituvchilarning o'quv va amaliy faoliyatini tashkil etishning universal texnologik vositasi bo'lib, jarayonni uning ishtirokchilari faoliyatining tegishli hissiy fonida amalga oshirish orqali psixofiziologik ortiqcha kuchlanish darajasini kamaytirishga imkon beradi. Komplekslardagi ma'lum funksiyalarni tashkil etuvchi o'yin harakatlaridan iborat o'yin faoliyati, shuningdek, insonni mehnatga samarali, kasbiy tayyorgarligi sifatida ham ta'riflanishi mumkin.

E.V. Bystritskaya o'zining maqolasida jismoniy tarbiya pedagogik yo'nalishlari talabalarining kasbiy pedagogik tayyorgarligi sifatini oshirish bo'yicha faoliyatini tashkil etish tizimini tahlil qiladi. O'quvchilarning individual faoliyatini tashkil etish jarayoni ongsiz shaklga ega bo'lmagan, demak u o'quvchilarda "o'qituvchining mustaqil faoliyati uning shaxsiy mas'uliyati" degan ishonchni shakllantirmasdan, shaxsiy xususiyatni shakllanmasligini isbotlagan [5].

Mutaxassislar tayyorlashda nazariy bilimlar amaliy bilimlar kabi muhimdir. Bo'lajak o'qituvchi nafaqat jismoniy tarbiya va sport nazariyasi va metodikasi, balki ta'lim muassasasida jismoniy tarbiya va sportni tashkil etish uchun zarur bo'lgan fiziologiya, biomexanika, anatomiya va boshqa fanlardan ham bilimga ega bo'lishi kerak.

Shunday qilib, bo'lajak jismoniy madaniyat o'qituvchisining kasbiy tayyorgarligi va malakasi bir vaqtning o'zida amaliy va nazariy faoliyat natijasida olingan bilim va ko'nikmalar darajasi bilan belgilanadi.

Yuqoridagi talablarni hisobga olgan holda oliy ta'lim muassasasida jismoniy tarbiya o'qituvchisining umumiy kasbiy fazilatlari va vazifalarini shakllantirish mumkin:

- o'qitish va metodika faniga ega bo'lishi;
- psixologik tayyorgarlik,
- umumiy bilim,
- keng madaniy dunyoqarash,
- pedagogik mahorat,
- ta'lim texnologiyalariga ega bo'lish,
- talabalar jamoasi haqida bilim
- tashkilotchilik qobiliyatlari va qobiliyatlari,
- ilmiy ishtiyoq,
- pedagogik takt;
- pedagogik texnika,
- bajarilayotgan ishning maqsad va vazifalarini aniq va aniq tushunish;
- muloqot qobiliyatlari [6].

Hozirgi vaqtda fan va texnikaning o'sish sur'atlari talabalarning turli sohalarda bilim darajasini oshirish uchun turli usullardan foydalanish imkonini beradi. Muayyan kasblar uchun yuqori sifatli o'qitishning yangi dasturlari va usullari mavjud bo'lib, ular nafaqat ko'plab ko'nikmalarni to'plashga yordam beradi, balki umumiy madaniyatni oshirish imkoniyatlarini oshiradi, shuningdek, bo'lajak mutaxassislarga o'z ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishga imkon beradi.

Bo'lajak jismoniy madaniyat o'qituvchilarini tayyorlash, eng avvalo, o'quv dasturlari va turli usullarni ishlab chiqish va amalga oshirishni o'z ichiga oladi, ular yordamida o'quvchi o'quv faoliyati mazmuni haqida ma'lumot oladi. Bilim va malakalarni o'zlashtirish sifati o'qituvchining dastur mazmunini qanday taqdim etishiga ham bog'liq. O'qitishda harakatlar ketma-ketligi, o'quv faoliyati jarayonining tuzilishi, bo'lajak mutaxassislarni rag'batlantirish usullari juda muhim rol o'ynaydi. Shunday qilib, bo'lajak o'qituvchilarning ta'lim sifatini oshirish talabi har doim ham muhim va dolzarb bo'lib kelgan va shunday bo'lib qoladi.

Adabiyotlar:

1. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования - М.: Просвещение. 1990-141с.
2. Белозерцев Е.П. Подготовка учителя в условиях перестройки - М.: Педагогика, 1989- 208с.

3. Поливаев А.Г. Особенности формирования профессионально-педагогических умений на основе учета-индивидуально-психологических //Педагогическое образование и наука. 2012. №2 94-96 с.
4. Грызлова Л.В. «Подготовка профессиональных кадров по физической культуре и спорту в условиях модернизации высшего образования» /Теория и практика физической культуры //2015-й год, №8, август - 13-14 с.
5. Быстрицкая Е.В. «Система организации самостоятельной учебной деятельности студентов в условиях модернизации профессионального педагогического образования»/Теория и практика физической культуры //2016-й год, №11, ноябрь -7-86 с.
6. Жуйкова Т.П. Профессиональная педагогическая направленность в формировании личности будущего учителя //Наука и бизнес. 2013. №1-19с.